KESKI-POHJANMAAN LIITTO
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

Lausunto

1.11.2022

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Viite: HE 207/2022

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Keski-Pohjanmaan liitolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi.

Keski-Pohjanmaan liitto kannattaa esitettyä uudistusta, jonka mukaan nykyinen valtion vastuulla oleva työ- ja elinkeinotoiminta lakkautetaan, ja järjestelmävastuu siirretään kunnille. Esitys mahdollistaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen, sekä mahdollistaa asiakaslähtöisten palvelukokonaisuuksien muodostamisen, joka on uudistuksessa aivan olennaisin asia.

Lain tavoitteena on turvata kuntien mahdollisuus edistää työllisyyttä, ja kuntien elinvoimaa mahdollistamalla joustavat ja asiakaslähtöiset palvelut. Oikein toteutettuna julkisia työvoima- ja yrityspalveluja koskeva uudelleenjärjestely voi parantaa työllisyyspalvelujen vaikuttavuutta.

Työvoimapalvelujen järjestäminen on uusi lakisääteinen tehtävä kunnille. Työllisyyden ja elinkeinoelämän edistämisestä on uudistuksen myötä tulossa merkittävä osa uuden kunnan tehtäviä. Kunnan tehtävät lisääntyvät ja se vaikuttaa kunnan hallintoon. Tehtävien siirtymiset kunnalle aiheuttavat muutoksia kunnan organisaatioon ja toimielimiin. Muutokset koskevat erityisesti palvelurakennetta, palveluiden järjestämistä ja yhteistyötä. Keski-Pohjanmaan liitto pitääkin tärkeänä, että valmisteluihin ja toteuttamiseen annetaan tarpeeksi aikaa ja resursseja, jotta uudistuksen tavoitteet toteutuisivat käytännössä. TE-kokonaisuus vastaa jatkossa noin 10 prosenttia kunnan käyttökuluista, kun mukaan lasketaan sekä valtiolta siirtyvät vastuut, että kuntien nykyiset panostukset sekä vastuu työttömyysturvasta. Keski-Pohjanmaan liitto korostaa, että uudistuksen resurssit ja rahoitus, ottaen huomioon kuntiin kohdistuvat vaikutukset, tulee olla oikeassa suhteessa siirrettäviin tehtäviin nähden. Valtio sitoutuu korvaamaan siirtyvistä tehtävistä aiheutuvat kustannukset kunnille täysimääräisenä.

Rantakatu 14, 67100 Kokkola
Strandgatan 14, 67100 Karleby
Puh/Tfn +358 40 160 5700
www.keski-pohjanmaa.fi

KESKI-POHJANMAAN LIITTO
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

Lausunto

1.11.2022

Keski-Pohjanmaalla kuntakokeilussa ovat olleet mukana kaikki maakunnan kunnat, vastuukuntana Kokkolan kaupunki. Suomen perustuslain (731/1999) 121 §:n 1 mom. mukaan Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Keski-Pohjanmaan liitto kiinnittää huomiota siihen, että lakiuudistuksen tulee mahdollistaa perustuslain 121 §:n kuntien asukkaiden päätösvaltaa koskevan periaatteen toteutumisen.

Uudistuksen merkittävimmät työllisyysvaikutukset tullaan saamaan osa-, pitkäaikais-, ja täsmätyökykyisten työpanoksesta ja kuntoutumisesta työhön. Sen lisäksi myös työperäisen maahanmuuton merkitys työllisyyden hoidon yhtenä merkittävänä osatekijänä tulee korostumaan. Työperäinen maahanmuutto tulee kehittää uudistukseen myötä sujuvaksi ja jouhevaksi, koska työperäinen maahanmuutto on entistä voimakkaammin kuntien kasvun ja elinvoiman keskeinen osatekijä ja mahdollistaja. Työperäiseen maahanmuuttoon liittyvä lainsäädäntö tulee kehittää työllisyyden hoidon kokonaistavoitteita tukevaksi.

Työllisyys on merkittävä alueiden ja kuntien elinvoiman ylläpitäjä. Mikäli valtio haluaa säilyttää itsellään kuntien työllisyyden valvonnan tehtävän, tulee valtion olla myös vahvasti tukemassa kuntia työllisyyden tehtävänhoidossa. Tukitoimia voivat olla esimerkiksi resurssien suuntaaminen kuntien tueksi tai työllisyyden hoitoon liittyvän oikeudellisen neuvonnan ja tuen osoittaminen kunnalle. Konsulttiselvitykset tai puhtaat ennakointihankkeet eivät kykene itsessään tavoittamaan sitä laajuutta, mikä työllisyyden hoidon vastuun muutoksella on kuntiin, niiden infraan, talouteen ja uuden tehtävän järjestämisessä ja haltuunotossa.

Työllisyyden palvelut ovat harkinnanvaraisia ja kunnille tulee olemaan paljon päätösvaltaa siitä, minkä verran palveluja tarjotaan ja mitä palveluja tarjotaan. Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, ettei laki kavenna työllistettävien mahdollisuuksia saada tarvitsemiaan työllisyyspalveluja, eikä se saa johtaa työllisyyspalvelujen saatavuudessa eri alueiden välillä eriarvoisuuteen. Uudistuksessa tulee myös turvata perustuslaissa säädetty jokaisen oikeus käyttää viranomaisessa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia.

Lakiesityksen vaikutukset kuntatalouteen ovat merkittävät ja eroavat nykytilasta huomattavasti. Kunnille tulee uudistuksen myötä rahoitusvastuu nykyistä laajemmasta työttömien joukosta, ja rahoitusvastuu alkaisi huomattavasti nykyistä aikaisemmin. Työvoimapalveluiden kustannukset on suunniteltu rahoitettavan kunnille valtionosuusjärjestelmän kautta.

Rantakatu 14, 67100 Kokkola
Strandgatan 14, 67100 Karleby
Puh/Tfn +358 40 160 5700
www.keski-pohjanmaa.fi

Voimaantulovaiheessa rahoitusvastuu laajeneminen ei näyttäisi aiheuttavan kunnille lisäkustannuksia ja rahoitusvastuu laajenisi koskemaan työmarkkinatuen lisäksi peruspäivärahaa ja ansiopäivärahan perusosaa. Riskinä uudistuksessa on se, että em. parannuksesta huolimatta tehtäviä tullaan siirtämään merkittävästi aliresursoituna kunnille. Tämä riski tulee poistaa talouden jatkovalmistelussa.

Kuntien taloudelliset vaikutukset syntyvät ensisijaisesti kuntien työvoimapalveluiden järjestämisen henkilöstön, toimintaan tarvittavien tilojen ja hankittavien palveluiden kustannuksista, työttömyysetuuksien kuntaosuuksista, tietojärjestelmäratkaisujen sekä rahoitusjärjestelmän muutoksien yhteisvaikutuksesta. Tehtävien siirtoon liittyy vielä monia tarkennuksia ja mahdollisia piilokuluja, jotka realisoituvat vasta siinä vaiheessa, kun siirto on tehty. Tämän vuoksi Keski-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että kuntien valtionosuuksia voidaan vielä tarkastella uusimuotoisten työllisyydenhoitopalvelujärjestelmän käynnistymisen jälkeisinä vuosina ja tarvittaessa tarkentaa kustannustietoisuuden parannuttua.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää äärimmäisen tärkeänä, että työllisyyden hoidon rahoitus ja järjestämisvastuu kulkevat rinnakkain. Työllisyyden hoidosta aiheutuvat menot tulee korvata kunnille täysimääräisesti. Toimivat käytännöt palveluiden toteuttamiseen saavutetaan, kun luotetaan kuntien osaamiseen sekä haluun organisoida palvelut parhaalla mahdollisella tavalla. Kunnat tarvitsevatkin muutokseen tukea ja on tärkeää yhteisesti luoda aktiivisesti tilannekuvaa muutoksen vaikutuksesta kuntien talouteen myös valtakunnallisesti.

Hyvinvointialueiden ja kuntien tulee tehdä jatkossakin vaikuttavaa yhteistyötä, sillä yhä enenevä joukko kansalaisia tarvitsee monialaista palvelua ja heidän työllistymisedellytyksiään tulee parantaa aktiivisesti. Valtion tulee myös huolehtia omasta roolistaan siten, että mikäli kunnille lisätään työllisyyden hoidon tehtäviä, tulee tehtävät olla toimivia, kuntia tukevia eikä siten, että vain kunnat ovat valvonnan ja mahdollisen vallankäytön kohteena. Samoja sanktioimisperusteita ja mittarointeja tulee käyttää kaikkiin tehtäviin, oli vastuu niistä valtiolla tai kunnalla.

KESKI-POHJANMAAN LIITTO
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

Lausunto

1.11.2022

Muulta osin Keski-Pohjanmaan liitolla ei ole huomautettavaa esitykseen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi.

Lisätietoja antaa suunnittelujohtaja Kaj Nordbäck, sp: kaj.nordback@keski-pohjanmaa.fi

Jyrki Kaiponen
Maakuntajohtaja

Kaj Nordbäck
Suunnittelujohtaja

Rantakatu 14, 67100 Kokkola
Strandgatan 14, 67100 Karleby
Puh/Tfn +358 40 160 5700
www.keski-pohjanmaa.fi